

ẢNH HƯỞNG CỦA DỊCH BỆNH COVID-19 TỚI VIỆC LÀM CỦA NGƯỜI LAO ĐỘNG DI CƯ TỰ DO (ĐIỂN CỨU: PHƯỜNG ĐÔNG HÒA, THÀNH PHỐ DĨ AN, TỈNH BÌNH DƯƠNG)

Nguyễn Thị Thanh Tùng

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh

Tóm tắt: Dịch bệnh Covid-19 đã và đang tác động nghiêm trọng tới tình hình kinh tế và đời sống của người dân, để lại những hậu quả nặng nề trên tất cả thành phần dân cư, nghề nghiệp trong xã hội. Trong đó, người lao động di cư tự do là nhóm người bị ảnh hưởng nặng nề nhất của dịch bệnh: thất nghiệp, mất việc làm, không có thu nhập,... Tại phường Đông Hòa, thành phố Dĩ An, tỉnh Bình Dương, người lao động di cư cũng gặp phải rất nhiều khó khăn: giảm giờ làm, mất việc, thất nghiệp dẫn tới giảm thu nhập hoặc không có thu nhập. Ngoài ra, họ còn phải đối mặt với tình trạng lây nhiễm bệnh tật, nghèo đói. Do đó, họ rất cần sự hỗ trợ, giúp đỡ của Nhà nước cũng như các tổ chức xã hội, đoàn thể, cá nhân thông qua các gói hỗ trợ vật chất cũng như việc làm cụ thể. Tuy nhiên, vẫn còn rất nhiều tồn tại trong các thủ tục nhận các gói trợ giúp an sinh xã hội. Vì vậy, việc đưa ra các giải pháp cụ thể, hiệu quả nhằm hỗ trợ người lao động di cư trong cuộc sống, tạo việc làm cho họ là điều hết sức cần thiết.

Từ khóa: Lao động di cư tự do, dịch bệnh, Covid-19, việc làm.

Nhận bài ngày 5.1.2023; gửi phản biện, chỉnh sửa, duyệt đăng ngày 20.1.2023

Liên hệ tác giả: Nguyễn Thị Thanh Tùng, Email: thanhtungctxh@hcmussh.edu.vn

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Đại dịch Covid-19 với những tác động tiêu cực lên tất cả các mặt kinh tế - văn hóa - xã hội trên toàn thế giới được Tổ chức Lao động quốc tế (ILO) đánh giá là “cuộc khủng hoảng toàn cầu tồi tệ nhất kể từ sau Thế chiến thứ II” (ILO, 2020). Với tốc độ lây lan nhanh, nhiều biến thể, tỷ lệ tử vong cao, Covid-19 gây ra những ảnh hưởng nặng nề đối với tất cả các nhóm nghề nghiệp và dân cư. Nhiều nhóm lao động đã và đang rơi vào tình trạng thất nghiệp, mất việc, giảm giờ làm, không thể đảm bảo các nhu cầu cơ bản vì cạn kiệt nguồn tài chính. Trong đó nhóm lao động di cư tự do (LĐDCTD) là một trong những nhóm bị tác động nặng nề nhất. Các thống kê và nghiên cứu của nhiều quốc gia trên thế giới đã chỉ ra sự tác động của đại dịch Covid-19 đến nhóm người LĐDCTD. Tại Thụy Sĩ, nhiều người LĐDCTD phải đối mặt với những khó khăn chồng chất và liên tiếp trong các lĩnh vực thiết yếu của cuộc

sống: sức khỏe tinh thần kém do thiếu sự chăm sóc, giảm giờ làm, các khoản chi tiêu chồng chất liên quan đến mất an ninh lương thực, thiếu chỗ ở và không tìm kiếm được sự trợ giúp từ bên ngoài (Burton-Jeangros, 2020). Tại Hoa Kỳ, người LDDCTD chính là nạn nhân của sự bài ngoại, ghét bỏ và phân biệt đối xử từ người dân địa phương, bị mất việc hoặc bị trục xuất ra khỏi đất nước họ đang sống do sự tác động kinh tế (Mia, 2020). Theo ILO (2020), tỷ lệ thất nghiệp toàn cầu dự kiến sẽ duy trì ở mức cao hơn trước đại dịch Covid-19. Ước tính thất nghiệp toàn cầu năm 2022 là 207 triệu người. Tỷ lệ tham gia lực lượng lao động toàn cầu năm 2022 dự kiến sẽ vẫn thấp hơn 1,2 điểm phần trăm so với năm 2019 (GOS, 2022).

Tại Việt Nam, trong tổng số 9,1 triệu người bị tác động tiêu cực bởi đại dịch Covid-19, có 540 nghìn người bị mất việc, 2,8 triệu người phải tạm nghỉ/tạm ngừng sản xuất kinh doanh; 3,1 triệu người cho biết họ bị cắt giảm giờ làm hoặc buộc phải nghỉ giãn việc, nghỉ luân phiên và 6,5 triệu lao động báo cáo họ bị giảm thu nhập. Trong năm 2020, sự bùng phát mạnh của dịch Covid-19 dẫn tới số lao động có việc làm giảm từ 50,1 triệu người trong quý I xuống còn 48,1 triệu người, giảm gần 2 triệu người (GSO, 2021). Đến quý I, năm 2022, cả nước vẫn còn hơn 16,9 triệu người từ 15 tuổi trở lên chịu tác động tiêu cực của đại dịch Covid-19 nhưng con số này đã giảm mạnh so với quý trước (giảm 7,8 triệu người). Trong tổng số hơn 16,9 triệu người bị tác động tiêu cực bởi đại dịch, có 0,9 triệu người bị mất việc, chiếm 1,2%; 5,1 triệu người phải tạm nghỉ/tạm ngừng sản xuất kinh doanh, chiếm 6,7%; 5,7 triệu người bị cắt giảm giờ làm hoặc buộc phải nghỉ giãn việc, nghỉ luân phiên, chiếm 7,6% và 13,7 triệu lao động bị giảm thu nhập, chiếm 18,3% (GSO, 2022).

Bình Dương là một trong những địa phương thuộc khu vực Đông Nam Bộ bị tác động nặng nề của đại dịch Covid-19. Theo thống kê của Trung tâm Dịch vụ việc làm tỉnh Bình Dương, số lượng lao động thất nghiệp đề nghị hưởng trợ cấp thất nghiệp trong quý II/2021 là 28.364 người, tăng 15.938 người, tương ứng tăng 128,2% so với quý I và giảm 11.266 người, tương ứng giảm 28,43% so với cùng kỳ năm 2020. Một trong những nguyên nhân dẫn tới lượng lao động thất nghiệp có sự gia tăng tình hình dịch bệnh bùng phát trở lại (Trung tâm dịch vụ việc làm Bình Dương, 7/2021). Do đó, việc tìm hiểu tác động của Covid-19 tới việc làm của LDDCTD, từ đó đưa ra các khuyến nghị giải pháp nhằm hỗ trợ cho nhóm lao động này là điều hết sức cần thiết.

2. NỘI DUNG

2.1. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết được chúng tôi trích từ một nghiên cứu cùng chủ đề được thực hiện vào tháng 12 năm 2021. Khách thể nghiên cứu là những LDDCTD, hiện đang làm các công việc như buôn bán nhỏ, chạy xe ôm, giúp việc nhà,... trên địa bàn phường Đông Hòa, thành phố Dĩ An, tỉnh Bình Dương. Mục tiêu nghiên cứu là tìm hiểu các tác động của đại dịch Covid-19 tới việc làm của người LDDCTD: mất việc làm, thất nghiệp, thay đổi công việc, ảnh hưởng thu nhập, đảm bảo cuộc sống từ công việc. Trên cơ sở các kết quả nghiên cứu từ thực tế, chúng tôi sẽ đưa ra một số đề xuất về giải pháp nhằm hỗ trợ giải quyết việc làm cũng như ổn định cuộc sống cho họ. Chúng tôi sử dụng kết hợp 2 phương pháp nghiên cứu trong bài viết: phương pháp nghiên cứu định lượng với công cụ là bảng hỏi anket trên 100 LDDCTD (chọn mẫu phi xác suất theo kiểu thuận tiện) cùng phương pháp nghiên cứu định tính với

công cụ phỏng vấn sâu trên 10 LĐDCTD (chọn mẫu chỉ tiêu: độ tuổi, giới tính, loại hình công việc, điều kiện sống).

Địa bàn nghiên cứu được thực hiện tại phường Đông Hòa, thành phố Dĩ An, tỉnh Bình Dương. Phường Đông Hòa có diện tích khoảng 1.025 ha, phía Đông giáp phường Bình Thắng, thành phố Dĩ An, phía tây giáp phường Linh Xuân, thành phố Thủ Đức, phía Bắc giáp phường Tân Đông Hiệp và phường Bình An, thành phố Dĩ An và phía Nam giáp phường Tam Phú, thành phố Thủ Đức. Do vị trí địa lý nằm trong trung tâm, nhiều khu công nghiệp lớn của cả Bình Dương lẫn Thành phố Hồ Chí Minh nên phường Đông Hòa là địa bàn nổi bật trên lĩnh vực kinh tế với tỷ trọng các ngành thương mại dịch vụ. Hiện thành phố Dĩ An, trong đó có phường Đông Hòa là nơi thu hút hoạt động của 216 công ty xí nghiệp, góp phần không nhỏ vào ngân sách địa phương với mức thu trong 5 năm đạt trên 72 tỷ đồng, tăng bình quân hàng năm 7,74% (Văn phòng HĐND - UBND thành phố Dĩ An, 2022). Chính vì vậy, phường thu hút nhiều lao động di cư từ khắp nơi trong nước đã quy tụ về đây để làm việc và kiếm sống. Theo báo cáo số liệu của Công an Phường Đông Hòa: tính đến tháng 12/2021 có 3.824 số hộ tạm trú với 35.240 người tạm trú.

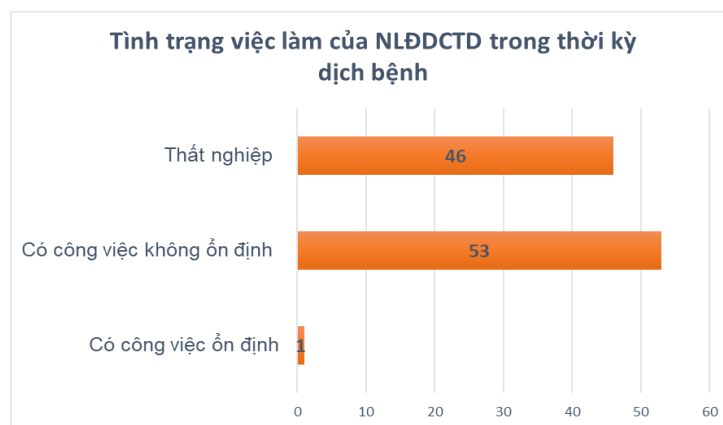
2.2. Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của người lao động di cư tự do

Nghiên cứu về tác động của đại dịch Covid-19 đối với LĐDCTD được chúng tôi thực hiện trên 59 nam (59%) và 41 nữ (41%). Độ tuổi hầu hết rơi vào nhóm 36-45 tuổi (57 người trả lời, chiếm 57%) và 26-35 tuổi (29 trả lời, chiếm 29%). Đa số LĐDCTD đang có gia đình (81 lựa chọn, chiếm 81%). Phần lớn LĐDCTD có nơi xuất cư từ Bắc Trung Bộ (38 người, chiếm 38%), tiếp đến là Đồng bằng Sông Cửu Long (27 người, chiếm 27%), Duyên hải Nam Trung Bộ (19 người, chiếm 19%), còn lại là LĐDCTD đến từ Đồng bằng Sông Hồng, Đông Nam Bộ và Tây Nguyên. Hầu hết LĐDCTD đang ở nhà trọ (93 người, 93%), diện tích nhỏ hẹp (chủ yếu từ 10-15m² – 63 lựa chọn, chiếm 63%). Với những khó khăn mà nhiều gia đình đang phải đối mặt do ảnh hưởng của dịch Covid-19, những LĐDCTD có gia đình và thuê trọ tại đây càng gặp khó khăn hơn bao giờ hết. LĐDCTD chủ yếu có trình độ trung học cơ sở (60 người, chiếm 60%). Trình độ tiểu học, trung học phổ thông và cao đẳng, đại học khá tương đương nhau (lần lượt là 13 lựa chọn, 13%; 14 lựa chọn, chiếm 14% và 12 lựa chọn, chiếm 12%). Có 1 người (1%) không biết đọc, biết viết. Trình độ học vấn của LĐDCTD sẽ tác động rất nhiều tới tình trạng việc làm và thu nhập của họ.

Nghề nghiệp của những người LĐDCTD khá đa dạng, không đòi hỏi trình độ và kỹ năng. Chiếm tỷ lệ cao nhất trong các ngành nghề của LĐDCTD là buôn bán và kinh doanh nhỏ lẻ với 33 lựa chọn (33%). Tiếp theo là xe ôm hoặc tài xế công nghệ với 24 lựa chọn (24%). Ngoài ra, có 18 LĐDCTD (18%) làm thợ hồ và thợ xây, 10 người (10%) là nhân viên phục vụ nhà hàng/ cửa hàng quần áo với các công việc như rửa chén, dọn vệ sinh. Bên cạnh đó LĐDCTD còn làm nghề bốc vác với 5 lựa chọn (5%), nấu ăn nhà hàng và cắt chỉ gia công tương đương nhau với 2 lựa chọn (2%) mỗi nghề, khác là 6 lựa chọn (6%): bán vé số, kế toán, lơ xe, phụ thợ mộc, tạp vụ, lượm ve chai. Nhìn chung đây là những việc làm khá bấp bênh và sẽ bị tác động nhiều nhất bởi dịch bệnh.

Theo ILO (2020), đại dịch Covid-19 là cú sốc mạnh mẽ đối với nền kinh tế và thị trường lao động toàn cầu, làm ảnh hưởng trầm trọng đến nguồn cung ứng sản xuất hàng hóa và dịch vụ, gây ra những tác động mạnh tới nhu cầu tiêu dùng và đầu tư. Cuộc khủng hoảng này đã

dẫn tới sự đứt gãy quá trình sản xuất trên toàn thế giới, ảnh hưởng đến tình trạng việc làm trên ba khía cạnh chính: (1) Số lượng việc làm (cả thất nghiệp và thiếu việc làm); (2) Chất lượng công việc; (3) Ảnh hưởng đến các nhóm cụ thể là những người dễ bị tổn thương hơn với tình trạng bất lợi của thị trường lao động. ILO cũng đã chỉ ra 5 nhóm dễ bị tác động của khủng hoảng kinh tế, trong đó nhóm thứ 5 là những người lao động không được bảo vệ như: lao động tự do, lao động làm việc không thường xuyên và các công việc tạm thời, có khả năng phải chịu thiệt thòi nặng nề từ loại virus này, vì họ không được tiếp cận với các cơ chế nghỉ phép hoặc nghỉ ốm và ít được bảo vệ bởi các cơ chế an sinh xã hội thông thường; lao động di cư đặc biệt dễ bị ảnh hưởng bởi cuộc khủng hoảng kinh tế do đại dịch Covid-19, họ bị hạn chế tiếp cận nơi làm việc ở các quốc gia tiếp nhận và khả năng trở về với gia đình (ILO, 2020). Như vậy, LĐĐCTD nằm trong nhóm dễ bị tổn thương và đối mặt nhiều với các rủi ro này.

Biểu đồ 01. Thực trạng việc làm của người LĐĐCTD

(Nguồn: Kết quả khảo sát đề tài “Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của lao động di cư tự do”, tháng 12/2021)

Kết quả khảo sát của chúng tôi cho thấy, trong thời gian dịch bệnh Covid-19 diễn biến phức tạp trên địa bàn tỉnh Bình Dương, đã có hơn một nửa số người trả lời (53 người, chiếm 53%) cho biết họ có công việc không ổn định, nay làm nghề này, mai làm nghề kia, có thể làm bất kỳ công việc gì để kiếm sống. Có tới gần một nửa (46 người, chiếm 46%) số người trả lời là hoàn toàn thất nghiệp. Đây là con số đáng báo động cho tình trạng việc làm của người LĐĐCTD bởi vì điều này sẽ dẫn đến những hệ lụy xã hội: không có thu nhập, đói nghèo, thất học, rủi ro, tệ nạn xã hội,... “4 tháng trời liền, nằm ở nhà, không được ra đường nên anh cũng không có thu nhập gì cả.” (H., 25 tuổi, chạy Grab, quê Sóc Trăng)

Do những khó khăn trong việc đi lại khi thực hiện các chính sách về giãn cách xã hội cũng như các tác động nặng nề của đại dịch Covid-19, 100% người LĐĐCTD đều phải cắt giảm giờ làm. Trong đó đáng chú ý là gần một nửa số người trả lời (46 người, chiếm 46,94%) cho biết mình giảm hoàn toàn thời gian làm việc – điều này đồng nghĩa với việc họ bị thất nghiệp, mất việc làm. Số LĐĐCTD bị cắt giảm tới 75% giờ làm cũng chiếm tỷ lệ cao với 22 người trả lời (22,45%) và bị cắt giảm 50% là 23 người trả lời (23,47%). “Trước đây, em là đầu bếp cho nhà hàng, nhưng từ khi dịch bệnh xảy ra, nhà hàng ế ẩm và cuối cùng ông chủ đóng tiệm.” (Chị L., 37 tuổi, nấu ăn nhà hàng, quê Bà Rịa)

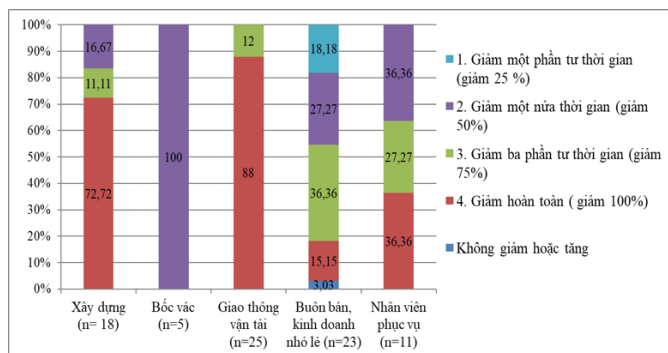
Bảng 01. Mức giảm thu nhập trung bình tháng so với trước đại dịch Covid-19

Mức giảm thu nhập trung bình/tháng	Tần suất	Phần trăm
Giảm từ 1-2 triệu	4	4
Giảm từ 2-3 triệu	18	18
Giảm từ 3-4 triệu	16	16
Giảm từ 4-5 triệu	10	10
Giảm trên 6 triệu	4	4
Tăng lên	1	1
Không thay đổi	1	1
Không có thu nhập	46	46
Tổng cộng	100	100

(Nguồn: Kết quả khảo sát đề tài “Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của lao động di cư tự do”, tháng 12/2021)

Tình trạng giảm giờ làm, thất nghiệp dẫn đến thu nhập của người LĐĐCTD bị sụt giảm nghiêm trọng với 98 người (98%) lựa chọn ở các mức độ khác nhau, phân bố đều trong nhóm từ trên 2 triệu tới dưới 5 triệu (44 lựa chọn, chiếm 44%). Với mức thu nhập bình quân đầu người nói chung của Việt Nam, của LĐĐCTD nói riêng thì sự sụt giảm này ảnh hưởng nghiêm trọng tới đời sống của họ. Đặc biệt có 4 người (4%) thu nhập giảm tới trên 6 triệu. “Hơn năm nay, em có thuê mặt bằng cùng em với em trai để mở trung tâm dạy Anh văn và dạy Toán trí tuệ. Khi dịch bùng phát và phải cách ly xã hội, nên không có trẻ nào đi học offline. Sau đó, thì em về quê và một tháng sau em bắt đầu mở dạy online, nhưng số lượng trẻ học rất ít... Nói chung là mức thu nhập của em giảm đi rất nhiều, trên cả chục triệu, trung tâm hai anh em giờ giải thể luôn rồi”. (Anh Gi., 27 tuổi, giáo viên dạy toán trí tuệ, quê Lâm Đồng). Theo báo cáo của ILO (2020) dựa trên số liệu điều tra lao động việc làm năm 2019 của Tổng cục thống kê Việt Nam, trong các nhóm lao động phi chính thức thì lao động làm việc trong lĩnh vực dịch vụ lưu trú và ăn uống bị ảnh hưởng nhiều nhất (81,3%), tiếp đến là bán lẻ và sửa chữa (69,5%). Lĩnh vực nghệ thuật, vui chơi, giải trí ở thứ tự số 3 với 67,5% và cuối cùng là vận tải, kho bãi (64,2%). Cũng theo báo cáo này có khoảng 25,8 triệu lao động tại Việt Nam hiện đang làm việc trong các lĩnh vực có nguy cơ phải đối diện với sự suy giảm đáng kể về sản lượng kinh tế (mức trung bình hoặc cao) như xây dựng, sản xuất, bán buôn lẻ, vận tải, nghệ thuật vui chơi, giải trí,... Tác động của khủng hoảng đến việc làm phụ thuộc vào mức độ gián đoạn kinh tế và quy mô việc làm trong mỗi lĩnh vực bị ảnh hưởng. Đặc biệt cuộc khủng hoảng sẽ tác động đặc biệt nặng nề đến lao động phi chính thức. Phân tích dữ liệu của cuộc nghiên cứu về việc làm của LĐĐCTD trên địa bàn phường Đông Hòa cũng cho ra kết quả tương tự. Tỷ lệ người lao động trong các nhóm ngành nghề đều bị sụt giảm thời gian lao động. Trong đó cao nhất là giao thông vận tải với 88% số người trả

lời giảm giờ làm hoàn toàn, tiếp đến là xây dựng (72,72% giảm giờ làm hoàn toàn), phục vụ quán (36,36%) giảm giờ làm hoàn toàn và buôn bán kinh doanh nhỏ lẻ (15,15% giảm giờ làm hoàn toàn). Như vậy, có thể thấy rằng dịch bệnh Covid-19 đã tác động mạnh mẽ tới thời gian lao động của LDDCTD. Điều này gây ra rất nhiều khó khăn cho họ trong đảm bảo thu nhập để ổn định cuộc sống tối thiểu.

Biểu đồ 02. Mức độ ảnh hưởng đến việc làm giữa các ngành nghề của LDDCTD

(Nguồn: Kết quả khảo sát đề tài “Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của lao động di cư tự do”, tháng 12/2021)

Phân tích về các yếu tố tác động tới tình trạng việc làm của LDDCTD, chúng tôi nhận thấy đặc điểm công việc là yếu tố có ảnh hưởng nhiều nhất tới việc làm với 74 lựa chọn (74%). Họ cho biết công việc của mình không thể làm việc từ xa (hoặc online) (64 lựa chọn, chiếm 87%), không đủ kiến thức sử dụng máy móc để làm online (10 lựa chọn, chiếm 13%). Vì vậy, LDDCTD gặp nhiều khó khăn trong duy trì công việc trong thời gian thực hiện giãn cách xã hội do dịch Covid-19. “Cô có rành điện thoại cảm ứng đâu mà bán hàng online con, khi nào cũng xài cái điện thoại cổ này. Hơn nữa, xe máy cũng không biết chạy thì làm sao bán hàng online được. Nên khi hết cách ly thì cô lại bán tiếp thôi.” (Cô H., 47 tuổi, bán nước và trái cây ven đường, quê Tiền Giang)

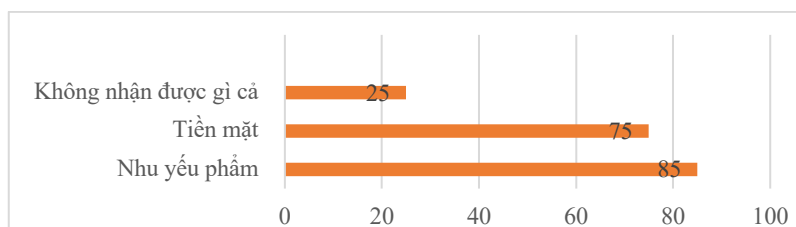
Bảng 02. Các yếu tố tác động tới tình trạng việc làm của LDDCTD

(Nguồn: Kết quả khảo sát đề tài “Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của lao động di cư tự do”, tháng 12/2021)

Yếu tố tác động	Tần suất	Phần trăm
Sức khỏe	33	33
Tính chất công việc	74	74
Lưu thông khó khăn	64	64
Môi trường sống	50	50
Không được tập trung đông người	30	30
Vắc xin chậm trễ	2	2

Tổng cộng	100	100
------------------	------------	------------

Giãn cách xã hội làm cho việc lưu thông gặp nhiều khó khăn. Đây cũng là yếu tố quan trọng tác động tới việc làm của người LDDCTD với 64 người trả lời (64%). Giãn cách xã hội cũng hạn chế việc tập trung đông người, vì vậy các nhóm công việc liên quan tới dịch vụ cũng bị tác động (30 người trả lời, 30%). Trong thời điểm dịch Covid-19 bùng phát, sức khỏe của người dân nói chung và LDDCTD bị ảnh hưởng nặng nề. Trong tổng số 100 người trả lời thì có 33 người bị nhiễm Covid-19, trong đó có 15 người toàn thể gia đình bị nhiễm bệnh. Ngoài Covid-19 thì LDDCTD cũng bị các vấn đề sức khỏe khác do khó khăn trong việc đi lại, khám chữa bệnh. *“Khi được nói lỏng giãn cách xã hội, anh bắt đầu nhận vận chuyển hàng cho khách mặc dù công việc ít hơn trước. Nhưng sau được một tuần, thì cả gia đình đều bị F0. Anh lại phải nghỉ việc mất gần 2 tuần.”* (Anh V., 36 tuổi, nhân viên giao hàng, quê Thừa Thiên Huế). Thu nhập thấp, nghề nghiệp không ổn định, di cư từ vùng khác tới nên đa số LDDCTD hiện đang sống ở các khu nhà trọ xuống cấp và đông đúc. Do đó tình trạng lây nhiễm Covid-19 càng trở nên nặng nề khi đại dịch bùng phát. Khảo sát cho thấy phần lớn người trả lời cho biết là lây nhiễm từ khu trọ (17 người, 52%). Chính vì vậy, tình trạng cả khu trọ bị phong tỏa, không thể đi lại (35 lựa chọn, 70%), nhiều người nhiễm nên không thể buôn bán gì (15 lựa chọn, 30%) tác động mạnh mẽ tới việc làm của người LDDCTD. *“Vào khoảng đầu tháng 6, họ thấy có những ca nghi nhiễm vì có nhiều người lấy hàng ở chợ Đầu Mối, nên họ phong tỏa và đóng cửa chợ Đông Hoà. Chợ đóng được hơn tháng rồi mới có giãn cách xã hội. Lúc chợ bị đóng cửa, chủ cũng lấy hàng về bán tại nhà nhưng mà không ăn thua như bán ở ngoài chợ”* (Chú T., 40 tuổi, buôn bán lẻ, quê Đồng Nai). Trước những khó khăn này, trong thời gian giãn cách xã hội, chính quyền địa phương đã thực hiện nhiều chính sách an sinh xã hội như cung cấp các gói hỗ trợ để giúp đỡ người LDDCTD. Theo kết quả khảo sát, hầu như những người LDDCTD nhận được những nhu yếu phẩm cần thiết như rau, gạo, mì tôm với 85 lựa chọn (85%), tiếp theo là tiền mặt với 75 lựa chọn (chiếm 75%). Tuy nhiên, điều đáng quan tâm là có 25 người chiếm 25% cho biết là không nhận được bất kỳ gói hỗ trợ nào. *“Trong mùa dịch, bà nhận được 7 kí gạo từ phường, 800 ngàn đồng từ chủ trọ. Bà cũng làm thủ tục mọi thứ nhưng đến giờ vẫn chưa nhận được 1,5 triệu như thông báo.”* (Bà B., 64 tuổi, lượm ve chai, quê Nghệ An)

Biểu đồ 03. Gói hỗ trợ từ chính quyền địa phương

(Nguồn: Kết quả khảo sát đề tài “Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của lao động di cư tự do”, tháng 12/2021)

Lý giải nguyên nhân người LDDCTD không nhận được các gói hỗ trợ theo quy định, hơn một nửa số người trả lời cho biết là có làm thủ tục nhưng chưa được trợ cấp (16 người, chiếm 64%). *“Vào cuối tháng 7, anh nhận được tin từ chủ trọ là làm thủ tục giấy tờ nộp cho*

phường để nhận gói trợ cấp 1,5 triệu. Anh cũng nhanh chóng điền thông tin mọi thứ và nộp cho tổ trưởng khu phố. Nhưng đến bây giờ anh vẫn chưa nhận được gì hết.” (Anh S., buôn bán lẻ, 40 tuổi, quê Phú Yên). Bên cạnh đó, người được hỏi cũng cho biết là họ không nhận được tin gì (4 người, chiếm 16%), nghĩ rằng bản thân không phải là đối tượng thụ hưởng nên không kê khai (2 người, chiếm 8%), thủ tục quá rườm rà (2 người, chiếm 8%) và cuối cùng là các nguyên nhân khác (1 người, chiếm 4%). “Em không nhận được, vì em mới chuyển đến và chưa làm giấy tạm vắng” (Anh H., 25 tuổi, chạy Grab, quê Sóc Trăng).

Bảng 03. Nguyên nhân người LDDCTD không nhận được gói cứu trợ

(Nguồn: Kết quả khảo sát đề tài “Ảnh hưởng của dịch bệnh Covid-19 tới việc làm của lao động di cư tự do”, tháng 12/2021)

Nguyên nhân	Tần suất	Phần trăm
Thủ tục rườm rà	2	8
Không nhận được tin gì	4	16
Nghĩ rằng bản thân không phải đối tượng thụ hưởng	2	8
Có làm thủ tục nhưng chưa được trợ cấp	16	64
Khác	1	4
Tổng	25	100

Kết quả khảo sát mức độ hài lòng về gói trợ cấp của chính quyền địa phương cho thấy số lượng người chọn không hài lòng chiếm tỉ lệ cao nhất với 40 lựa chọn (40%): “Gói trợ cấp thì chú không hài lòng lắm... Người đi làm có nhà thì được hưởng gói trợ cấp sớm và nhanh, còn những người ở trọ, thất nghiệp thì làm giấy trước lại nhận sau thậm chí là không nhận được hoặc nhận được một nửa số tiền. Xóm trọ của chú đây, 10 phòng mà được đâu 4 phòng nhận được 1,5 triệu.” (Chú Nh., 40 tuổi, buôn bán lẻ, quê Đồng Nai). Tiếp đến là họ cảm thấy được với 35 lựa chọn (35%) và 25 lựa chọn (25%) cảm thấy rất không hài lòng về gói trợ cấp đó vì đa phần những người này đã không nhận bất kỳ gói trợ cấp nào. “Nghe ở trên thông báo tất cả các hộ dân ai cũng đều có quyền được nhận được tiền trợ cấp nhưng chị có thấy họ thông báo làm giấy tờ hay gì đâu. Mùa dịch thất nghiệp mà không nhận được đồng.” (Chị H., chủ nhóm trường mầm non, quê Bình Định). Điều đáng chú ý là mức độ hài lòng và rất hài lòng không có người nào chọn lựa. “Cô thật sự không hài lòng về gói trợ cấp. Khi bà chủ trọ kêu làm giấy tờ để nộp cho phường nhận tiền trợ cấp, vì không biết chữ nên nhờ con gái điền thông tin và kí tên cô. Khi phường kêu lên để nhận gói trợ cấp, kêu cô kí vào nhưng cô nói là hôm bữa con gái kí tên thay cô vì cô không biết chữ. Nhưng họ không đồng ý cho con gái kí, họ nói chính cô phải ghi tên và kí vào mới được nhận. Vậy nên cô có nhận được đồng nào đâu con. Buồn lắm!” (Cô Th., 50 tuổi, rửa chén nhà hàng, quê Quảng Ngãi). Đề ứng phó với những khó khăn do tác động của đại dịch Covid-19, những người LDDCTD tại phường Đông Hòa đã tìm nhiều cách thức khác nhau để duy trì cuộc sống. Kết quả từ cuộc khảo sát cho thấy hầu như toàn bộ những người LDDCTD chọn sống chi tiêu tiết kiệm với 90 lựa chọn chiếm 90%. “Lúc đầu, em tính về quê nhưng sợ về quê mang bệnh về nhà cho gia đình. Hơn nữa, em nghĩ sau dịch rồi phải lên lại nên thôi ở đây. Không ngờ giãn cách xã hội lâu vậy. mấy tháng nay đang nợ bà chủ. Ăn uống thì kham khổ nên tiết kiệm lắm chị ơi.” (Anh H., 25 tuổi, Grab, quê Sóc Trăng). Cách thức thứ 2 được LDDCTD

thực hiện (22 lựa chọn chiếm 22 %) là tìm kiếm việc làm mới. *“Mấy tháng nay thì em về quê sinh sống và em đã chuyển qua dạy học bằng online. Cũng không dám mở trung tâm như ở Dĩ An vì sợ dịch đang mạnh và trẻ thì không thể học tập trung”* (Anh Ph., 27 tuổi, giáo viên dạy toán trí tuệ, quê Lâm Đồng). Ngoài ra, có 17 lựa chọn chiếm 17% chọn trở về quê sinh sống. Bên cạnh đó, LĐĐCTD lựa chọn là chuyển chỗ mới vì lý do kinh tế (17 lựa chọn, chiếm 17 %): *“Dịch kiếm không ra tiền nên chị phải chuyển chỗ ở vì giá ở phòng cũ nó hơi cao. Chị mới chuyển qua đây được 1 tuần, giá rẻ hơn hai trăm nhưng tiết kiệm được đồng nào hay đồng đó.”* (Chị L., 40 tuổi, phụ hồ, Quảng Bình). Như vậy, dựa trên các kết quả nghiên cứu từ thực tế cho thấy có 6 nguyên nhân chính tác động đến việc làm của người LĐĐCTD, đó là tính chất công việc, lưu thông khó khăn, sức khỏe, môi trường sống, không được tập trung đông đúc và vacxin chậm trễ. Tính chất công việc của những người LĐĐCTD ảnh hưởng tới việc làm của họ là phải di chuyển nhiều và không thể làm trực tuyến. Môi trường sống đông đúc, chật hẹp là một trong những nguyên nhân dẫn tới sự lây lan bệnh tật. Điều này ảnh hưởng tới sức khỏe và việc làm của họ. Bên cạnh đó, chính sách của nhà nước và địa phương còn nhiều bất cập và hạn chế như thủ tục rườm rà, mức độ truyền thông kém, điều kiện thụ hưởng không rõ và trợ cấp không tới được tay người LĐĐCTD. Do đó làm tăng thêm những khó khăn đối với người LĐĐCTD trong thời kỳ đại dịch Covid-19.

3. KẾT LUẬN

Thất nghiệp, mất việc làm ở nhóm người lao động nói chung và LĐĐCTD nói riêng vẫn tiếp tục là mối quan tâm hàng đầu của tất cả các quốc gia trên thế giới do người lao động là một trong những thành phần quan trọng nhất của nền kinh tế. Cùng với làn sóng di cư ngược từ Bình Dương về các tỉnh thành, chúng ta đang phải đối mặt với rất nhiều vấn đề trong ổn định và phục hồi lại sản xuất. Theo quan điểm của ILO, việc thực hiện các biện pháp khẩn cấp, quyết liệt trên diện rộng và đồng bộ trên các trụ cột: bảo vệ người lao động tại nơi làm việc; kích thích nền kinh tế, việc làm; hỗ trợ việc làm và thu nhập là vấn đề hết sức cần thiết trong giai đoạn hiện nay khi dịch diễn ra và gây nhiều tổn thất nghiêm trọng. Chính vì vậy “những phản ứng chính sách phải đảm bảo sự hỗ trợ đến được với những người lao động và doanh nghiệp cần sự hỗ trợ nhất” do tình trạng dễ bị tổn thương và bất bình đẳng hiện hữu ngày càng rõ nét trong đại dịch. Điều này đòi hỏi một chính sách đồng bộ và hiệu quả từ trung ương đến địa phương để đảm bảo an sinh xã hội cho người lao động, nhất là nhóm LĐĐCTD, khuyến khích họ tham gia vào các hoạt động sản xuất sau khi dịch được kiểm soát và song hành với tái thiết lại nền kinh tế đang tăng trưởng âm trong giai đoạn đại dịch. Với các kết quả khảo sát tại phường Đông Hòa, thành phố Dĩ An, tỉnh Bình Dương về tác động của dịch Covid-19 tới việc làm của người LĐĐCTD, chúng tôi cũng xin đưa ra một số đề xuất như sau: *Thứ nhất*, chính quyền địa phương cần phải thống kê số lượng người LĐĐCTD trên địa bàn đang thất nghiệp hoặc gặp khó khăn về việc làm, ảnh hưởng thu nhập. Trên cơ sở đó có những đề xuất về các gói hỗ trợ an sinh xã hội của Chính phủ và Tỉnh, mang tính công khai và rộng rãi cho mọi người dân cập nhật và nắm thông tin để được hưởng đúng quyền lợi của mình. *Thứ hai*, cùng với các tổ chức xã hội, đoàn thể, chính quyền địa phương tổ chức khảo sát và kêu gọi sự hỗ trợ về lương thực, thực phẩm, thuốc men cho nhóm người LĐĐCTD đang gặp những khó khăn trong cuộc sống tại các khu dân cư, đặc biệt là các khu nhà trọ. *Thứ ba*, các ban ngành có liên quan tại địa phương cần đánh giá mức

độ ảnh hưởng của dịch Covid-19 đến LĐĐCTD trên địa bàn mình quản lý trên cơ sở theo dõi sát sao diễn biến thị trường lao động trong thời gian gần đây để có những giải pháp kịp thời trong hỗ trợ cuộc sống và việc làm cho người lao động. *Thứ tư*, bản thân người LĐĐCTD cũng cần chủ động trong liên hệ với địa phương nhờ sự hỗ trợ khi cần thiết; cập nhật các thông tin, chính sách liên quan tới bản thân để biết các gói an sinh xã hội dành cho mình cũng như địa chỉ liên hệ các cơ quan hỗ trợ có liên quan. *Thứ năm*, trên cấp độ quản lý của Nhà nước, Chính phủ cần có các chính sách về miễn giảm thuế, hỗ trợ vay vốn, tạo điều kiện cho người LĐĐCTD và doanh nghiệp phục hồi lại công việc sản xuất sau khi dịch được kiểm soát cũng như khuyến khích người lao động quay trở lại Bình Dương. Các chính sách này cần mang tính đồng bộ trên tất cả các phương diện để đảm bảo tính công bằng cũng như bền vững, giúp khôi phục, thúc đẩy sự phát triển của nền kinh tế sau thời gian bị ảnh hưởng nghiêm trọng bởi đại dịch Covid-19.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Burton-Jeangros, C., Duvoisin, A., Lachat, S., Consoli, L., Fakhoury, J., & Jackson, Y. (2020). *The impact of the Covid-19 pandemic and the lockdown on the health and living conditions of undocumented migrants and migrants undergoing legal status regularization*. *Frontiers in public health*, p.940.
2. Chie, L., Du, H., & Chan, K. W. (2020). *Unequal pain: a sketch of the impact of the Covid-19 pandemic on migrants' employment in China*. *Eurasian Geography and Economics*. 61(4-5), p.448-463.
3. International Organization for Migration (2020). *Migrants and the COVID-19 pandemic: An initial analysis*.
4. Mia, M. A., & Griffiths, M. D. (2020). Letter to the Editor: The economic and mental health costs of COVID-19 to immigrants. *Journal of psychiatric research*. p.128.
5. Nguyễn Hương (2020). *Tổng cục Thống kê hợp báo công bố tình hình lao động, việc làm quý III và 9 tháng năm 2020*.
6. Trung tâm dịch vụ và việc làm Bình Dương (2021). *Tình hình lao động việc làm trên địa bàn tỉnh Bình Dương*.

IMPACT OF COVID-19 EVIDENCE ON EMPLOYMENTS OF FOLLOWER EMPLOYEES (DONG HOA WARD, DU AN CITY, BINH DUONG PROVINCE)

Abstract: *The Covid-19 epidemic is causing serious impacts on the economic situation and the lives of people in the world, including Vietnam. In which, self-employed workers are the group of people most affected by the epidemic when they are unemployed, jobless, have no income, etc. In Dong Hoa ward, Di An city, Binh Duong province, self-employed workers also face many difficulties: reduced working hours, job loss, unemployment leading to reduced or no income. In addition, they also face disease transmission, poverty. Therefore, they desperately need the support and assistance of the State as well as social organizations, mass organizations and individuals through specific material and employment support packages. However, there are still many shortcomings in the procedures for receiving social security assistance packages. Therefore, it is essential to come up with specific and effective solutions to support self-employed workers in life and create jobs for them.*

Keywords: *Self-employed workers, disease, covid-19, job.*